

MILJØ-
DIREKTORATET

INSPEKSJONSRAPPORT

Forsvarsbygg
Postboks 405 Sentrum
0103 Oslo

Oslo, 26. mars 2021

Deres ref.:
Jan-Rune Samuelsen

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2019/290
Saksbehandler:
Bent Bolstad

Inspeksjonsrapport

Inspeksjon ved Forsvarsbygg, Regionfelt Østlandet

Rapportnummer: 2021.069.I.miljodir

Kontaktperson ved inspeksjonen:

Fra virksomheten:
Jan-Rune Samuelsen

Fra Miljødirektoratet:
Bent Bolstad
Rune Aasheim
Roar Gammelsæter (deler av tilsynet)

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler resultatet fra en inspeksjon den 10. mars 2021 av Forsvarsbygg sin oppfølging av Miljødirektoratets tillatelse for Forsvarets aktiviteter på Regionfelt Østlandet, Rødsmoen øvingsområde og Rena leir. Rapporten er å anse som endelig dersom vi ikke får tilbakemelding om faktiske feil innen to uker etter at rapporten er mottatt.

Miljødirektoratet ga 2 avvik og 3 anmerkninger under inspeksjonen.

Avvik:

- Blyholdig ammunisjon i håndvåpen ble i 2020 brukt i Regionfelt Østlandet som er utenfor det området hvor Forsvarsbygg har en dispensasjon fra Miljødirektoratet til å bruke blyholdig ammunisjon
- Virksomheten har rapportert for høye utslippsmengder til vann i egenrapporten for 2020

Anmerkninger:

- Forsvarsbygg sin begrunnelse for at valgte referansepunkter i vannovervåkingen er egnet som referansepunkter, kan klargjøres bedre i virksomhetens overvåkingsprogram
- Verifikasjon med støymålinger av støyberegningssmodellen, kan være et nyttig supplement til kvalitetssikring av modellen

- Gjennomføringen av målingene av vannutslippene kan bli noe bedre sikret ved å lære opp flere i prøvetakingen

Avvik og anmerkninger er nærmere beskrevet fra side 4 og utover i rapporten.

Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 4.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

26. mars 2021	Bent Bolstad		Henning Gøhtesen
dato	kontrollør	Miljødirektoratet	seksjonssjef

Kopi av rapporten sendes til:

- Statsforvalteren i Innlandet ved miljøvernavdelingen
- Åmot kommune

1. Informasjon om den kontrollerte virksomheten

Ansvarlig enhet

Navn: FORSVARSBYGG	
Organisasjonsnr.: 975950662	Eies av:
Bransjenr. (NACE-kode): 84.220 - Forsvar	

Kontrollert enhet

Navn: Regionfelt Østlandet	Anleggsnr.: 3422.0002.02
Kommune: Åmot	Fylke: Innlandet
Anleggsaktivitet: Skyte- og øvingsfelt	
Tillatelse gitt: 18. mars 2004	Sist endret: 11. oktober 2011

2. Bakgrunn for inspeksjonen

Inspeksjonen ble gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Inspeksjonen er en del av Miljødirektoratets risikobaserte tilsyn for i år. Tilsynet ble gjennomført som videokonferanse (Teams) pga. restriksjoner i forbindelse med Covid- 19.

Tilsynet ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Inspeksjonstema

- Utslipp til vann, utslippskontroll/ måleprogram, overvåking av resipienter
- Eventuell avrenning fra avsluttet deponi
- Rutiner/system for oppfølging av støykravene, støyberegninger, tiltak
- Kulefangermasser og annet farlig avfall
- Oppfølging av naboklager

Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under inspeksjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Andre forhold: Saker som framkom under inspeksjonen og som det kan være nyttig for virksomheten og saksbehandlere å kjenne til. Her kan også inngå kommentarer til tema som ble tatt opp under inspeksjonen, men der det ikke ble gitt avvik eller anmerkninger.

3. Oppfølging etter inspeksjonen

Forsvarsbygg plikter snarest å rette opp de avvik som er beskrevet i denne rapporten. For at Miljødirektoratet skal kunne avslutte saken, må Forsvarsbygg *innen 1. juni 2021* sende en skriftlig redegjørelse som viser hvordan avvikene er fulgt opp med opprettende tiltak.

Vi ber også om at virksomheten sender inn en kort redegjørelse for hvordan anmerkningene er vurdert, eventuelt hvordan de vil bli fulgt opp.

Vi ber om at dere stiler svarbrevet eller e-post (post@miljodir.no) til Miljødirektoratet v/Bent Bolstad.

4. Vedtak om gebyr

Vi viser til varsel og informasjon om gebyrplikt som ble gitt til virksomheten den 9. februar 2021. Virksomheter skal betale gebyr for kontroll i samsvar med § 39-3 i forurensningsforskriften. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Gebyrsatser for kontroll av virksomheter etter forurensningsloven er fastsatt i forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8.

På bakgrunn av medgått og forventet ressursbruk vil Forsvarsbygg bli ilagt et gebyr på kr 20 300,- for inspeksjonen, jf. forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8. Dette tilsvarer gebyrsats 3 for tilsyn av inntil en dags varighet. Virksomheten vil få tilsendt en faktura fra Miljødirektoratet for innbetaling til statskassen. Vi viser forøvrig til forurensningsforskriftens kapittel 39 for ytterligere informasjon om innkreving av gebyr til statskassen.

Klageadgang

Vedtaket om gebyr kan påklages, jf. § 28 i forvaltningsloven. Eventuell klage bør være skriftlig begrunnet og sendes til Miljødirektoratet.

En eventuell klage vil ikke få oppsettende virkning, og gebyret som er fastsett ovenfor må betales inn. Dersom Miljødirektoratet tar klagen til følge, vil for mye innbetalt beløp bli refundert.

5. Offentlighet i forvaltningen

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via Miljødirektoratets postjournal på www.miljodirektoratet.no (jf. offentleglova).

6. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1

Blyholdig ammunisjon i håndvåpen ble i 2020 brukt i Regionfelt Østlandet som er utenfor det området hvor Forsvarsbygg har en dispensasjon fra Miljødirektoratet til å bruke blyholdig ammunisjon

Avvik fra:

- Tillatelse etter forurensningsloven fra Miljødirektoratet, sist endret 11. oktober 2011, vilkår 3.6 (forbud mot blyholdig håndvåpenammunisjon)
- Midlertidig dispensasjon til å bruke håndvåpen med blyholdig ammunisjon, 6. mars 2014

Kommentarer:

I tillatelsen fra Miljødirektoratet til Forsvarsbygg er det et krav om at det ikke skal brukes blyholdig ammunisjon i håndvåpen, hverken i Rena leir, Rødsmoen øvingsområde eller i Regionfeltet Østlandet. Forsvarsbygg fikk etter søknad en midlertidig dispensasjon 6. mars 2014 til å bruke blyholdig ammunisjon i håndvåpen i skyte- og øvingsfeltene i Rødsmoen og i skytefeltene i Rena leir. Det ble ikke gitt noen avgrensning i tid/varighet for dispensasjonen, den varer inntil bruk av blyholdig ammunisjon i disse øvings- og skytefeltområdene blir endelig avklart.

I Forsvarsbygg sin egenrapport for 2020, som nylig ble oversendt Miljødirektoratet, skrev virksomheten at det er benyttet blyholdig ammunisjon i håndvåpen i Regionfelt Østlandet og at mengden bly er 200 kg. Forsvarsbygg har i egenrapporten rapportert dette forholdet som et avvik fra ovennevnte dispensasjon, siden Regionfeltet er utenfor de områdene som er omfattet av dispensasjonen. I følge Forsvarsbygg er avviket tatt opp med Forsvaret med hensyn til gjennomføring av tiltak, men det er ikke registrert og fulgt opp som et avvik via virksomhetens formelle avvikssystem. Forsvarsbygg opplyste under tilsynet at de trolig vil søke om å få utvidet dispensasjonen til også gjelde Regionfelt Østlandet.

Avvik 2

Virksomheten har rapportert for høye utslippsmengder til vann i egenrapporten for 2020

Avvik fra:

- Tillatelse til Forsvarsbygg etter forurensningsloven for Regionfelt Østlandet, Rødsmoen øvingsområde og Rena leir, punkt 9.3 "Rapportering til Miljødirektoratet"

Kommentarer:

Tillatelsens punkt 9.3 inneholder krav om at Forsvarsbygg hvert år skal rapportere blant annet utslippsdata fra foregående år til Miljødirektoratet. I tillatelsens punkt 3.2 er det angitt hvilke utslippskomponenter (metaller og tungmetaller) som er regulert med grenseverdier (konsentrasjonsgrenser), for utslipp til vann.

Forsvarsbygg måler som forutsatt i tillatelsen konsentrasjoner av de regulerte utslippskomponentene i vannutslippene fra skyte- og øvingsfeltene. Måleresultatene av konsentrasjonene er korrekt rapportert i punkt 3.2 i egenrapporten for 2020 og resultatene viser at utslippsgrensene i tillatelsen for vannutslippene ble overholdt.

I punkt 4.2 i egenrapporten skal mengdene av de samme utslippskomponentene til vann angis. Virksomheten har imidlertid feilaktig rapportert årlige mengder metall- og tungmetallinnhold i forbrukt ammunisjon som blir tilført terrenget og ikke mengden metall-/tungmetallinnhold som er målt/beregnet i vannutslippene. De rapporterte mengdene til vann har derfor blitt for høye i forhold til hva de faktiske vannmålingene viser. Utslippet til vann avhenger av hvor raskt/i hvilken grad metallkomponentene i ammunisjonen som ligger i terrenget lekker ut og blir et vannutslipp og av andelen av metallinnholdet som blir liggende som forurensning i grunnen.

7. Anmerkninger

Følgende forhold ble anmerket under inspeksjonen:

Anmerkning 1

Forsvarsbygg sin begrunnelse for at valgte referansepunkter i vannovervåkingen er egnet som referansepunkter, kan klargjøres bedre i virksomhetens overvåkingsprogram

Kommentarer:

Et sentralt krav i tillatelsen fra Miljødirektoratet er at referansetilstanden i hovedvassdragene som mottar vannutslipp fra virksomhetens aktiviteter/øvings-/skytefelt etc., skal opprettholdes, jf. tillatelsens vilkår 3.1. De aktuelle vassdragene dette gjelder er Glomma, Renaelva, Søndre Osa og Slemma. Det er også en del av ovennevnte krav at Forsvarsbygg skal utarbeide kriterier for hva som forstås med referansetilstanden i hovedresipientene.

Under inspeksjonen ble Forsvarsbygg sitt overvåkingsprogram (2016) for vann, grunn og støy gjennomgått, og kravet om opprettholdelse av referansetilstandene er nedfelt/implementert i programmet. Virksomheten redegjorde bla. for hvilke referansepunkter de har valgt, og hvorfor de er valgt (bla. ovenfor/oppstrøms potensielle påvirkningsområder) og hvordan de følger opp disse med overvåking/målinger, for å få verifisert om referansetilstandene er negativt påvirket av utslippene fra forsvarrets aktiviteter.

I overvåkingsprogrammet er det gitt en beskrivelse av hva som menes med et referansepunkt. Vi vil bemerke, som et forbedringspunkt, at virksomhetens begrunnelse for at valgte referansepunkter i vannovervåkingen er egnet som referansepunkter, kan klargjøres noe bedre i virksomhetens overvåkingsprogram. Og at dette begrunnes med utgangspunkt i de kriteriene som skal brukes for å kvalitetssikre disse valgene.

Anmerkning 2

Verifikasjon med støymålinger av støyberegningsmodellen, kan være et nyttig supplement til kvalitetssikring av modellen

Kommentarer:

Under tilsynet redegjorde Forsvarsbygg for hvordan de bruker sitt planleggingsverktøy (SMART) sammen med støyberegningssystemet Milnoise for å få vurdert om støynivåene fra planlagte øvelses-/skyteaktiviteter vil være innenfor det akseptable. I støyberegningsmodellen er det lagt inn et kvalitetssikret støygrunnlag for de ulike øvelses- og skyteaktivitetene. Støygrunnlaget baserer seg på de ulike aktivitetenes beregnede eller målte utgangsstøy som har fått et fratrekk eller støytillegg, avhengig av om aktuelt terreng har en støydempende eller støyforsterkende effekt. Værforhold som er varslet for det tidspunktet/den perioden som de planlagte øvelsesaktivitetene er tenkt gjennomført blir lagt inn i modellen. Støynivåene blir justert automatisk på bakgrunn av værprognosene. Værforholdene/værprognosene er den primære variable parameteren i støyberegningsmodellen. Beregnet støy vises så på øvelses-/aktivitetskartet som et grønt, gult eller rødt "støynivåområde". Rødt er uakseptabelt støynivå men i følge Forsvarsbygg betyr ikke det at støygrensene nødvendigvis er overskredet.

Virksomheten opplyste at i de tilfeller støyberegningene viser at en planlagt aktivitet vil kunne medføre en uakseptabel støybelastning (rødt område), blir gjennomføringen av aktiviteten utsatt inntil værforholdene har bedret seg slik at støynivåene vil bli akseptable (gult eller grønt støynivå).

Forsvarsbygg opplyste at støyberegningssmodellen de benytter ikke gir et nøyaktig/presist bilde av hvilke støynivåer de planlagte øvelsesaktivitetene vil gi, men at modellen er god nok til å kunne planlegge og gjennomføre aktiviteter uten av støygrensene blir overskredet. Ifølge Forsvarsbygg har tidligere støymålinger og støyberegninger som har vært gjort over flere år i dette øvelsesområdet gjennomgående vist at målinger viser noe lavere støynivåer enn beregninger. Forsvarsbygg mener derfor at støyberegninger gir et sikrere grunnlag enn målinger, til å vurdere om støygrensene som er gitt i tillatelsen fra Miljødirektoratet er overholdt.

Vi vil bemerke som et forbedringspunkt at en rutine for verifikasjon med støymålinger av at støyberegningssmodellen/støygrunnlaget fungerer tilfredsstillende, kan være et nyttig supplement til kvalitetssikring av støyberegningene. Selv om Forsvarsbygg har erfart at målinger viser noe lavere støyverdier enn beregninger, så kan en samsvarsvurdering av modellens støyberegninger og støymålinger være hensiktsmessig. Spesielt viktig er verifikasjon utført for de aktiviteter og værforhold som Forsvarsbygg erfaringsmessig vet kan medføre støyutfordringer. Hvor ofte slike verifikasjoner eventuelt bør gjøres vil være en vurdering som virksomheten selv må foreta.

Anmerkning 3

Gjennomføringen av målingene av vannutslippene kan bli noe bedre sikret ved å lære opp flere i prøvetakingen

Kommentarer:

Forsvarsbygg gjennomfører prøvetaking av vannutslippene fra skyte- og øvingsfeltene i åtte prøvepunkter to ganger pr. år. Virksomheten har laget en prosedyre for prøvetakingen, på grunnlag av kravene i norsk standard NS-EN 5667. Målestedene er de samme hvert år, slik at resultatene gir et godt grunnlag for å vise eventuelle endringer i vannkvaliteten.

Prøvetakingen har vært utført av samme person ved virksomheten. Forsvarsbygg sentralt kan ved behov supplere med ekstra personellressurser til denne oppgaven. Opplæring av flere ansatte ved virksomheten vil sikre bedre at prøvene kan bli gjennomført hvis den ansvarlige ikke har mulighet til å utføre oppgaven.

8. Andre forhold

8.1 Kulefangermasse (skyttevoller)

Forsvarsbygg opplyste under inspeksjonen at det ikke har vært behov for å bytte ut kulefangermasse (farlig avfall) etter 2011. Virksomheten har etablert en rutine for visuell/manuell sjekk av skytevollene/kulefangermassene minst 1 gang pr. år, og opplyser at enkle vedlikeholds-/ rehabiliteringstiltak blir gjort hvis nødvendig (f.eks. etterfylle med ny masse, "stramme opp" vollen o.l.). Når vollene blir vurdert å være mettet med metaller/tungmetaller vil de bli skiftet ut og brukt masse vil bli levert til et eksternt, godkjent mottak. I ovennevnte rutine har virksomheten lagt opp til å kunne mellomlagre brukt masse på en forsvarlig mellomagringsplass i Rena leir, maksimalt 1 år (i påvente av transport til eksternt mottak).

9. Dokumentunderlag

Lovgrunnlaget for inspeksjonen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter
- Forskrift om begrenning av forurensning (forurensningsforskriften)

- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Tillatelse etter forurensningsloven fra Miljødirektoratet, sist endret 11. oktober 2011
- Midlertidig dispensasjon til å bruke håndvåpen med blyholdig ammunisjon, 6. mars 2014